FARG‘ONA VILOYATI TARIXIY SHAHARLARIDA ARXITEKTURA YODGORLIKLARINI SAQLASH MASALALARI

Raxmonova Gavxarxon Abdumalik qizi
Toshkent arxitektura-qurilish universiteti 2-bosqich doktoranti

Annotatsiya. *Maqolada Farg‘ona viloyati tarixiy shaharlaridagi arxitektura yodgorliklarini saqlash masalasi mahalliy ilmiy tadqiqotlar, rasmiy statistik ma’lumotlar va tarixiy shahar muhitini muhofaza qilishga oid xalqaro tamoyillar asosida tahlil qilindi. Tadqiqotda manbalarni qiyoslash, tizimlashtirish va umumlashtirish usullari qo‘llanildi. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, 2023-yil 1-yanvar holatida viloyatdagi 376 ta moddiy madaniy meros obyektining 139 tasi arxitektura yodgorliklari bo‘lib, bu jami obyektlarning 37,0 foizini tashkil etdi. Qo‘qon va Marg‘ilon yodgorliklariga oid mahalliy tadqiqotlar tahlili ularning me’moriy tuzilishi bilan birga tarixiy vazifasi, atrofidagi shahar muhiti va aholi hayotidagi o‘rnini hisobga olish zarurligini ko‘rsatdi. Tahlil natijasida saqlash masalalari «yodgorlik — uning bevosita atrofi — tarixiy shahar muhiti» darajalarida tizimlashtirildi. Me’moriy asllikni saqlash, tarixiy qatlamlarni hujjatlashtirish, yangi qurilishning muhitga ta’sirini baholash hamda yodgorlikdan foydalanishni uning madaniy qiymatiga moslashtirish asosiy tamoyillar sifatida ajratildi. Ushbu yondashuv tarixiy shahar hududlarida saqlashga oid qarorlarni kompleks baholash uchun uslubiy asos bo‘lib xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *tarixiy shahar muhiti, me’moriy meros, asllik, muhit yaxlitligi, shaharsozlik muhofazasi, moslashtirib foydalanish, Farg‘ona viloyati.*

Kirish. Farg‘ona viloyati tarixiy shaharlaridagi arxitektura yodgorliklarini saqlash hududning me’moriy o‘ziga xosligini, tarixiy xotirasini va madaniy qadriyatlarini kelgusi avlodlarga yetkazish bilan bog‘liq muhim vazifadir. Qo‘qon va Marg‘ilondagi tarixiy inshootlarni o‘rganishda ularning qurilish tarixi bilan bir qatorda, atrof-muhit bilan aloqasi, foydalanish xususiyatlari hamda mahalliy aholi hayotidagi o‘rnini hisobga olish zarur. Rasmiy statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2023-yil 1-yanvar holatida Farg‘ona viloyatida 376 ta moddiy madaniy meros obyekti mavjud bo‘lib, ularning 139 tasini arxitektura yodgorliklari tashkil etgan [1]. Hisob-kitobga ko‘ra, bu jami obyektlarning 37,0 foiziga teng. Mazkur nisbat viloyat madaniy merosi tarkibida me’moriy yodgorliklarning salmoqli o‘rin egallashini ko‘rsatadi va ularni saqlash masalalarini hududiy xususiyatlar asosida o‘rganish zaruratini belgilaydi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda Farg‘ona viloyati yodgorliklari, avvalo, ularning tarixi, madaniy ahamiyati va foydalanish imkoniyatlari nuqtayi nazaridan yoritilgan. M. F. Rasulov va Sh. M. Qodirovning tadqiqotida Marg‘ilondagi Pir Siddiq hamda “Kirgil ota mozor” ziyoratgohlarining tarixi, ular bilan bog‘liq yozma hujjatlar va mahalliy rivoyatlar tahlil qilingan. Mualliflar Pir Siddiq maqbarasining me’moriy tuzilishiga ham to‘xtalib, uning bir xonali, to‘rtburchak tarhli, peshtoq-ravoqli yechimini tavsiflaydilar. Ushbu ish yodgorlikning qiymatini aniqlashda me’moriy shakl bilan birga, tarixiy hujjatlar va mahalliy madaniy xotirani hisobga olish uchun ahamiyatlidir. Undagi rivoyatlar esa qurilish tarixini tasdiqlovchi faktlardan ajratilgan holda, obyektning aholi tasavvuridagi o‘rnini ifodalovchi material sifatida ko‘rib chiqilishi lozim. Shu jihatdan Qo‘qon va Marg‘ilon yodgorliklarining tarixiy-madaniy qiymatini saqlash ulardan madaniy va ziyorat turizmida oqilona foydalanish bilan ham bog‘liq [2].

Yodgorliklarni saqlashning yana bir yo‘nalishi ulardan madaniy-ma’rifiy maqsadlarda foydalanish bilan bog‘liq. J. Z. Axmedovning “Farg‘ona vodiysidagi tarixiy-madaniy yodgorliklarni muzeylashtirish (XIX–XXI asrlar)” mavzusidagi dissertatsiya tadqiqoti yodgorliklarni muzeylashtirish va moddiy madaniyat merosini saqlashda muzeylarning rolini ochib berishga qaratilgan [3]. Mazkur yo‘nalish ushbu maqola uchun saqlash va foydalanish o‘rtasidagi munosabatni ko‘rib chiqishda muhimdir. Bunda tarixiy binoga yangi vazifa berish

masalasi uning me’moriy qiymati, mavjud tuzilishi va saqlanish talablariga muvofiqligi asosida baholanishi kerak. Muzeylashtirishni har bir obyekt uchun bir xil yechim sifatida qabul qilish o‘rniga, undan foydalanish shaklini yodgorlikning xususiyatlariga qarab belgilash maqsadga muvofiq.

Tarixiy shahar muhitini o‘rganishda yer ustida saqlangan binolar bilan birga, arxeologik qatlamlar ham e’tiborga olinadi. M. Pardaevning Qo‘qon vohasida olib borilgan kompleks arxeologik tadqiqotlarga bag‘ishlangan maqolasida Tepaqo‘rg‘on yodgorligi va uning o‘rganilishiga oid ma’lumotlar keltirilgan [4]. Muallif yodgorlik hududining qurilish-rekonstruksiya ishlari ta’sirida buzilgan qismlari haqida ham qayd etadi. Mazkur holat maqolamiz doirasida tarixiy hududlarda qurilish qarorlarini qabul qilishdan oldin mavjud meros qatlamlarini aniqlash va hujjatlashtirish zarurligini ko‘rsatadigan mahalliy misol sifatida talqin qilinadi. Bu dalilni viloyatdagi barcha yodgorliklarga umumlashtirish mumkin emas, biroq u tarixiy muhitni baholashda arxeologik ma’lumotlarning ahamiyatini ochib beradi.

Ko‘rib chiqilgan mahalliy tadqiqotlar bir-birini to‘ldiruvchi yo‘nalishlarni qamrab oladi: M. F. Rasulov va Sh. M. Qodirov yodgorliklarning tarixiy-madaniy mazmunini yoritadi, Axmedov tadqiqoti muzeylashtirish va saqlash munosabatiga qaratilgan, M. Pardaev esa tarixiy shahar hududining arxeologik asoslarini o‘rganadi [2–4]. Ushbu yo‘nalishlarni birgalikda ko‘rib chiqish arxitektura yodgorligini saqlashda uning moddiy tuzilishi, tarixiy vazifasi, madaniy ahamiyati va hududiy aloqalarini o‘zaro bog‘lash imkonini beradi. Maqolada shu asosda yodgorlik haqidagi tarixiy ma’lumotlarni amaliy saqlash mezonlari bilan bog‘lash masalasi qo‘yiladi.

Xalqaro yondashuvlar mazkur mahalliy materiallarni tizimlashtirish uchun yordamchi uslubiy asos vazifasini bajaradi. UNESCOning tarixiy shahar landshafti bo‘yicha tavsiyasida me’moriy merosni uning atrofidagi qurilish, ochiq maydonlar, vizual aloqalar va ijtimoiy-madaniy faoliyat bilan birgalikda ko‘rib chiqish belgilangan [5]. Ushbu yondashuv Farg‘ona viloyati uchun qo‘llanganda mahalliy tadqiqotlarda qayd etilgan obyektlar tarixi, foydalanish shakllari va tarixiy qatlamlar haqidagi ma’lumotlarga tayanishi lozim.

Tadqiqotning maqsadi mahalliy ilmiy adabiyotlar, rasmiy statistik ma’lumotlar va xalqaro saqlash tamoyillarini qiyosiy tahlil qilish orqali Farg‘ona viloyati tarixiy shaharlaridagi arxitektura yodgorliklarini saqlashga doir yondashuvlarni tizimlashtirishdan iborat. Asosiy e’tibor me’moriy asllikni saqlash, yodgorlik va uning atrofi o‘rtasidagi fazoviy aloqalarni hisobga olish, tarixiy qatlamlarni hujjatlashtirish hamda foydalanish shakllarini obyektning madaniy qiymatiga muvofiqlashtirishga qaratiladi. Maqolada ushbu masalalar «yodgorlik — uning bevosita atrofi — tarixiy shahar muhiti» darajalarida umumlashtirilib, baholash mezonlari va amaliy tavsiyalar bilan bog‘lanadi.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqotda Farg‘ona viloyati moddiy madaniy meros obyektlari haqidagi rasmiy statistika [1], Marg‘ilon yodgorliklariga oid mahalliy ilmiy maqola [2], muzeylashtirish yo‘nalishidagi PhD tadqiqoti tavsifi [3], Qo‘qon vohasining arxeologik qatlamlariga bag‘ishlangan tadqiqot [4] hamda Madaniy meros agentligining Qo‘qon va Marg‘ilondagi obyektlar yuzasidan e’lon qilgan ma’lumotlari [6–9] ko‘rib chiqildi. Manbalar qiyosiy tahlil va tizimlashtirish usullari asosida o‘rganildi. Xalqaro hujjat [5] mahalliy ma’lumotlarni baholash mezonlariga bog‘lash uchun uslubiy asos sifatida qo‘llanildi.

Tahlil ikki bosqichda olib borildi. Birinchi bosqichda viloyat va Qo‘qon shahri bo‘yicha e’lon qilingan obyektlar soni hamda ularning tarkibi solishtirildi. Ikkinchi bosqichda Xudoyorxon o‘rdasi, Pir Siddiq majmuasi va Tepaqo‘rg‘on yodgorligiga oid manbalarda yoritilgan saqlash masalalari ajratildi. Ushbu ish obyektlarning joyidagi texnik ko‘rigi yoki restavratsiya ekspertizasi emas; manbalarda qayd etilgan holatlar asosida saqlash qarorlarini baholashga doir uslubiy tahlildir.

Natijalar va muhokama. ***Arxitektura yodgorliklarining meros tarkibidagi o‘rni.*** Viloyat bo‘yicha 2023-yil 1-yanvar holatiga oid statistika 376 ta moddiy madaniy meros obyektining 139 tasi arxitektura yodgorligi ekanini ko‘rsatadi [1]. Madaniy meros agentligi esa 2026-yil 18-martdagi axborotida Vazirlar Mahkamasining 2019-yildagi 846-son qaroriga muvofiq Qo‘qon shahrida ro‘yxatga kiritilgan 64 ta obyektning 59 tasi arxitektura yodgorligi ekanini bildirgan [6]. Har bir toifaning ulushi tegishli hudud bo‘yicha jami obyektlar soniga nisbatan hisoblandi.

1-jadval.

Farg‘ona viloyati va Qo‘qon shahridagi ro‘yxatga olingan moddiy madaniy meros obyektlarining tarkibi

Hudud va ma’lumot asosi	**Obyekt turi**	**Soni, ta**	**Shu hududdagi jami obyektlarga nisbatan, %**
Farg‘ona viloyati, 2023-yil 1-yanvar holati	Arxitektura yodgorliklari	139	37,0
	Arxeologiya yodgorliklari	117	31,1
	Diqqatga sazovor joylar	88	23,4
	Monumental san’at yodgorliklari	32	8,5
	Jami	376	100,0
Qo‘qon shahri, Madaniy meros agentligining 2026-yil 18-martdagi ro‘yxat haqidagi axboroti	Arxitektura yodgorliklari	59	92,2
	Arxeologiya yodgorligi	1	1,6
	Diqqatga sazovor joylar	2	3,1
	Monumental san’at yodgorliklari	2	3,1
	Jami	64	100,0

Jadval Qo‘qonning davlat ro‘yxatidagi meros obyektlari tarkibida arxitektura yodgorliklari ustunligini ko‘rsatadi. Bu holat shahar uchun yodgorliklarni saqlash choralarini belgilashda alohida binolar bilan birga ularning tarixiy shahar muhitidagi o‘rnini ham ko‘rib chiqish zarurligini asoslaydi. Biroq ro‘yxatdagi obyektlar soni ularning texnik holati, ta’mirlash sifati yoki tashrif buyuruvchilar oqimi haqida xulosa chiqarishga imkon bermaydi. Bunday xulosalar uchun obyekt pasportlari, holatni qayd etuvchi hujjatlar va joyidagi tadqiqotlar talab etiladi.

Qo‘qon va Marg‘ilon misolida saqlash masalalari. Xudoyorxon o‘rdasi Qo‘qonning tarixiy-me’moriy qiyofasini tahlil qilish uchun muhim misoldir. Madaniy meros agentligi ma’lumotida saroy hozir muzey-qo‘riqxona sifatida foydalanilayotgani qayd etilgan [7]. Agentlikning 2026-yilgi boshqa axborotida esa o‘rda hududida namlikka sabab bo‘layotgan

omillarni bartaraf etish maqsadida qoplamalar almashtirilgani va keyingi ilmiy o‘rganish ishlari rejalashtirilgani bildirilgan [6]. Ushbu ma’lumotlardan kelib chiqadigan uslubiy xulosa shuki, saroyni saqlashda bezak va me’moriy qiyofani muhofaza qilish bilan bir qatorda, hududdagi namlik sharoiti va tanlangan qoplama yechimlarining yodgorlikka ta’siri ham mutaxassislar tomonidan baholanishi lozim. Mazkur maqolada namlikning aniq manbai yoki bajarilgan ishlarning samaradorligi mustaqil aniqlangan deb qaralmaydi.

1-rasm. Qo‘qon shahridagi Xudoyorxon saroyining umumiy ko‘rinishi (2021).

Saroydan foydalanish uning tarixiy qiyofasiga ta’sir qiladigan vaqtinchalik jihozlar masalasini ham yuzaga keltiradi. Madaniy meros agentligining 2026-yil iyundagi rasmiy munosabatida Xudoyorxon o‘rdasidagi teatrlashtirilgan tomoshalar uchun qo‘llanadigan dekoratsiya, yoritish va texnik konstruksiyalar tarixiy muhit hamda me’moriy qiyofaga moslashtirilishi lozimligi qayd etilgan [8]. Demak, madaniy turizmda foydalanishni baholash faqat tadbirning mazmuni bilan cheklanmaydi: vaqtinchalik elementlarning joylashuvi, eksponatlar daxlsizligi va bino qiyofasiga ta’siri ham hisobga olinadi. Bu jihat maqolaning konferensiyadagi turizm yo‘nalishi bilan bog‘liqligini ham ko‘rsatadi.

Marg‘ilondagi Pir Siddiq majmuasi boshqa turdagi saqlash masalasini ochib beradi. M. F. Rasulov va Sh. M. Qodirov ushbu ziyoratgohni tarixiy ma’lumotlar, me’moriy tuzilish va mahalliy rivoyatlar bilan bog‘liq holda o‘rgangan [2].

2-rasm. Pir Siddiq majmuasi, Marg‘ilon

Bu manbada yodgorlikning moddiy shakli bilan birga, uning aholi xotirasi va ziyorat amaliyotidagi o‘rni ham yoritiladi. Shu bois majmua uchun saqlash mezonlari faqat maqbara bezaklari yoki konstruksiyasi bilan cheklanmaydi; kirish qismi, majmua ichidagi harakat, ziyorat vazifasi va atrofidagi muhit ham o‘zaro bog‘liq holda ko‘rib chiqiladi. Rivoyatlar yodgorlikning madaniy talqinini boyitadi, biroq ular me’moriy unsurlarning sanasi yoki qurilish tarixini aniqlashda hujjatli dalil o‘rnini bosmaydi.

Yodgorlik atrofidagi o‘zgarishlarni baholash zarurati Marg‘ilondagi boshqa holatda ham ko‘rinadi. Madaniy meros agentligi 2024-yilda “Chilli Guzar” masjidi hududida mahalla markazi binosini qurish loyihasi Ilmiy-ekspert kengashi kun tartibiga kiritilganini ma’lum qilgan [9]. Bu xabar loyiha ma’qullangani yoki amalga oshirilganini bildirmaydi. U tarixiy obyekt hududida yangi qurilish taklifi paydo bo‘lganda uning ko‘lami, joylashuvi va yodgorlik bilan fazoviy munosabatini ekspert baholash zarurligini ko‘rsatuvchi misoldir.

Qo‘qon vohasiga oid arxeologik tadqiqotlar esa saqlashning yer ustida ko‘rinmaydigan qatlamini yoritadi. M.Pardaev Tepaqo‘rg‘on yodgorligidagi qazishma natijalarini va hududning ayrim qismlariga qurilish-rekonstruksiya ishlari ta’sirini bayon etgan [4]. Shu asosda tarixiy shahar hududidagi yangi qurilish yoki obodonlashtirish masalalarida arxeologik ma’lumotlarni oldindan aniqlash va tegishli mutaxassislar xulosasini olish saqlash jarayonining tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Bitta yodgorlikdagi holat boshqa obyektlarda ham aynan shunday ta’sir mavjudligini isbotlamaydi.

Saqlash tamoyillarini baholash mezonlariga bog‘lash. Ko‘rib chiqilgan manbalar yodgorlikning moddiy qismlari, bevosita atrofi va kengroq tarixiy hududiga turli omillar ta’sir qilishini ko‘rsatdi. Shunga ko‘ra, saqlash masalalarini uch darajada baholash taklif etiladi.

2-jadval.

Tarixiy shahar yodgorliklarini saqlashning uch darajali baholash mezonlari

Baholash darajasi	Saqlanishi kerak bo‘lgan xususiyat	Hujjatlashtirish va baholash mezoni	Qaror qabul qilishdagi vazifasi
Yodgorlik	Tarixiy tarh, konstruksiya, bezak, material va vazifa haqidagi dalillar	Obyekt pasporti, tarixiy fotosurat va chizmalar, ta’mirlash hujjatlari, material hamda namlik holatiga oid mutaxassis xulosalari	Asliy qismlarni aniqlash va ta’mirlash aralashuvini asoslash
Bevosita atrof	Kirish yo‘li, hovli yoki ochiq maydon, yodgorlikning ko‘rinishi va yaqin qurilish bilan nisbati	Hudud rejasi, fotosuratlar, yangi loyiha hajmi va joylashuvi, muhofaza hududiga oid hujjatlar	Yangi qurilish, obodonlashtirish va vaqtinchalik jihozlarning ta’sirini baholash
Tarixiy shahar muhiti	Ko‘cha tuzilishi, tarixiy obyektlar o‘rtasidagi aloqa, yer osti madaniy qatlamlari va an’anaviy faoliyat	Tarixiy xaritalar, arxeologik ma’lumotlar, mavjud foydalanish turlari va shaharsozlik hujjatlari	Alohida loyihani shaharning tarixiy tuzilishi bilan muvofiqlashtirish

Uch darajaning birortasini chetlab o‘tish baholash doirasini toraytiradi. Masalan, bino bezagini saqlash muhim, ammo uning oldidagi yangi qurilish tarixiy ko‘rinishni o‘zgartirishi mumkin. Aksincha, tashqi ko‘rinishni tartibga keltirish bino materiallarining namlik bilan bog‘liq muammosini o‘z-o‘zidan hal qilmaydi. Tarixiy hududda amalga oshiriladigan ishlar esa arxeologik qatlamlarga ta’sir qilish ehtimoli nuqtayi nazaridan ham tekshiriladi. Bu omillarning har biri uchun yakuniy qaror tegishli loyiha hujjatlari va mutaxassislar tekshiruviga tayanishi kerak.

Tahlilning amaliy natijasi saqlash tamoyillarini umumiy da’volardan tekshiriladigan savollarga o‘tkazishdadir: qaysi tarixiy qism saqlanadi, qanday dalil asosida saqlanadi, taklif etilgan o‘zgarish unga va atrofiga qanday ta’sir qiladi? Xudoyorxon o‘rdasi misolida moddiy qism, namlik sharoiti va madaniy tadbir jihozlari; Pir Siddiq majmuasi misolida me’moriy tuzilish bilan ziyorat vazifasi; Tepaqo‘rg‘on misolida esa arxeologik qatlamlar ushbu savollarning turli qirralarini ochib beradi. Shunday qilib, uch darajali yondashuv har bir obyektga bir xil amaliy yechimni belgilamaydi, balki yechimni asoslash uchun zarur ma’lumotlar doirasini aniqlaydi.

Xulosa. Farg‘ona viloyati moddiy madaniy meros obyektlari tarkibida arxitektura yodgorliklari salmoqli o‘rin tutadi: 2023-yil 1-yanvar holatidagi 376 obyektning 139 tasi, ya’ni 37,0 foizi shu toifaga mansub. Madaniy meros agentligining Qo‘qon bo‘yicha 2026-yilda e’lon qilgan ro‘yxat ma’lumotida esa 64 obyektning 59 tasi arxitektura yodgorligi sifatida ko‘rsatilgan. Ushbu ikki ko‘rsatkich turli sana va hududiy qamrovga ega bo‘lib, ularning har biri tegishli hududdagi meros tarkibini tavsiflaydi.

Mahalliy tadqiqotlar va rasmiy materiallar tahlili yodgorlikni saqlashda uch o‘zaro bog‘liq darajani hisobga olish zarurligini ko‘rsatdi: binoning tarixiy-moddiy qismlari, uning bevosita atrofi va kengroq tarixiy shahar muhiti. Xudoyorxon o‘rdasi, Pir Siddiq majmuasi va Tepaqo‘rg‘onga oid ma’lumotlar bu darajalarda mos ravishda me’moriy qiyofa hamda foydalanish, ziyorat vazifasi va arxeologik qatlamlar bilan bog‘liq masalalar yuzaga chiqishini ko‘rsatadi. Mazkur ishda taklif etilgan baholash jadvali ushbu masalalarni obyektga oid hujjatlar va loyiha qarorlari bilan izchil bog‘lashga xizmat qiladi.

Yodgorliklardan madaniy yoki ziyorat turizmida foydalanish ularning tarixiy qiymatini talqin qilish imkonini beradi. Bunday foydalanish shaklini belgilashda bino va eksponatlar daxlsizligi, vaqtinchalik jihozlarning me’moriy qiyofaga ta’siri hamda mahalliy foydalanish xususiyatlari birgalikda baholanadi. Taklif etilgan mezonlarning alohida obyektlarda qo‘llanishini tekshirish uchun keyingi bosqichda joyidagi o‘lchovlar, holat hujjatlari va loyiha materiallari asosidagi tadqiqot zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2024, 8-yanvar). *Farg‘ona viloyatida moddiy-madaniy meros obyektlari soni qancha?* https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/49236-farg-ona-viloyatida-moddiy-madaniy-meros-obyektlari-soni-qancha

2. Расулов, М. Ф., & Қодиров, Ш. М. (2021). Фарғона вилояти зиёратгоҳлари тарихидан лавҳа (Пир Сиддиқ ва “Киргил ота мозор” зиёратгоҳлари мисолида). *Ўтмишга назар, 4*(8), 53–59. https://doi.org/10.26739/2181-9599-2021-8-7

3. Ахмедов, Ж. З. (2021). *Фарғона водийсидаги тарихий-маданий ёдгорликларни музейлаштириш (XIX–XXI асрлар)* [PhD диссертацияси автореферати]. ZiyoNET. https://library.ziyonet.uz/book/117516

4. Pardaev, M. (2024). Qo‘qon vohasida olib borilgan kompleks arxeologik tadqiqotlar haqida. *Jamiyat va innovatsiyalar, 5*(6), 279–286. https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss6-pp279-286

5. UNESCO. (2011). *Recommendation on the historic urban landscape, including a glossary of definitions*. https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-historic-urban-landscape-including-glossary-definitions

6. O‘zbekiston Respublikasi Madaniy meros agentligi. (2026, 18-mart). *Rasmiy munosabat: Qo‘qon shahridagi moddiy madaniy meros obyektlari yuzasidan*. https://gov.uz/oz/madaniymeros/news/view/144123

7. O‘zbekiston Respublikasi Madaniy meros agentligi. (2025, 17-fevral). *Ko‘hna Qo‘qon shahri markazidagi ulkan saroy*. https://gov.uz/oz/madaniymeros/news/view/35136

8. O‘zbekiston Respublikasi Madaniy meros agentligi. (2026, 21-iyun). *Xudoyorxon o‘rdasidagi “Xon qabuli” loyihasi yuzasidan rasmiy munosabat*. https://gov.uz/oz/madaniymeros/news/view/182421

9. O‘zbekiston Respublikasi Madaniy meros agentligi. (2024, 7-sentabr). *Ilmiy-ekspert kengashining navbatdagi yig‘ilishi Buxoro shahrida bo‘lib o‘tadi*. https://gov.uz/oz/madaniymeros/news/view/20749